

Az Országos Széchényi Könyvtár működése az 1963—1964. években

Könyvtárunk munkájáról szóló beszámolók az előző években általában a könyvtár feladatrendszerének kettősségéből, a közvetlen *könyvtári* és a közvetett *könyvtárügyi* szolgáltatásokból indultak ki. 1963-tól kezdve azonban ezekkel egyenértékűen előtérbe került egy harmadik feladatkör is, azoknak a feladatoknak összessége, melyek az új épületben való működés előkészítésére irányulnak. Ezzel az új nemzeti könyvtár kialakításának feladata kilépett a tervezés stádiumából, és megkezdődött a végrehajtás szakasza, ami egyben lehetőséget nyitott arra is, hogy újra fogalmazzuk könyvtárunk feladatainak teljes rendszerét, munkaszervezetét és munkamódszereit is. Így e harmadik feladatkör — egy korszerű nemzeti könyvtár kialakításának célkitűzése — nemcsak a könyvtár új elhelyezéséből adódó előkészítő munkákat tartalmazza, hanem mindazokat a feladatokat, amelyek nemzeti könyvtárunk teljesebb és korszerű szinten való kialakítását elősegíthetik.

Könyvtárunk 1963—1964. évi munkáját alapvetően ennek az új feladatkörnek előtérbe lépése határozta meg. Napi feladataink mellett ehhez a munkaigényes feladathoz jelentősebb munkaerőfejlesztésre lett volna szükségünk, és ezt főhatóságunktól csak több évre ütemezetten és a tényleges szükségletet legfeljebb megközelítő mértékben várhattuk. Elsősorban tehát saját erőforrások felszabadításával, munkaerők átcsoportosításával láttunk hozzá a legfontosabbakhoz. Miután a belső lehetőségek felhasználásának megvannak a maguk természetzerű határai — részben szüneteltetnünk kellett minden olyan munkát, ami túlment a napi feladatokon (rekatalogizálás, anyagrendezés stb.), részben csökkentenünk kellett (nemegyszer a visszafejlesztés határáig) azoknak a táraknak, osztályoknak tevékenységét, amelyeknek munkája nem volt közvetlen kapcsolatban az ún. vári rekonstrukciós feladatokkal, illetve az alapvetés időszakában még mellőzhetőnek látszottak (különgyűjtemények, Könyvelosztó).

E feladatok párhuzamos viteléből számos, nemegyszer előre nem látható nehézség következett, ezek magyarázzák az időnkénti megtorpanásokat, egy-egy munkaterületen a tervezett szinttől való időszakos lemaradást. Ugyanakkor komoly eredményeket is értünk el s ezek indokolják azt a bizakodást, hogy feladatainkat — mind a napi, mind az előkészületi munka területén — új otthonunk birtokbavételéig teljesíteni tudjuk.

A következőkben — az 1963. és 1964. évekről összevontan — a munkaterületek rendjében számolunk be az elvégzett munkákról.

1. A GYŰJTEMÉNYEKKEL KAPCSOLATOS FELADATOK

Állománygyarapítás

Állományunk fejlődése mind egészében, mind részleteiben kedvező képet mutat. Mennyiségileg a teljes állomány gyarapodása 1964 végén 8 százalékos volt 1962-höz viszonyítva. Ugyanakkor céltudatos állománygyarapítási politikával és a kínálat lehetőségeinek felhasználásával minőségileg is emeltük gyarapításunk szintjét.

Mind értékét, mind megszerzése lehetőségének ritkaságát tekintve első helyen említjük a Mátyás király egykori könyvtárából származó *Cyprianus kódexet*, melyet kormányzatunk 1964-ben közel félmillió összegben vásároltatott meg könyvtárunk részére egy londoni árverésen. Gazdag volt modern kéziratállományunk gyarapodása is. Mindkét év folyamán nagyobb hagyatékok (*Bajcsy-Zsilinszky* Endre, *Bártfay Szabó* László, *Gulyás* Pál, *Medgyessy* Ferenc, *Kárpáti* Aurél, *Ráth-Végh* István) és egyedi kéziratok kerültek állományunkba. Egy londoni kéziratgyűjtőtől *Munkácsy* Mihály, *Arany* János, *Zichy* Mihály és mások kézirateit vásároltuk meg.

Könyvszerzeményeinkben általános érdekű ritkaságok (régii Lobacsevskij-kiadás, Tycho Brache: *Astronomiæ instauratae mechanica* c. 1611-ben Nürnbergben megjelent műve) éppúgy találhatók, mint fontos hungarikák: pl. Martonfalvi György: *Ars concionandi Amesiána* c. 1666-ban Debrecenben megjelent munkája, melyből összesen négy példány maradt fenn, vagy Temesvári Pelbárt *Stelláriumának* 1498-i és 1501-i hagenai kiadása. A modern könyvek szerzeményezési listáján szerepel az első orosz nyelvű magyar költői antológia N. Novics szerkesztésében, mely Szentpétervárott 1897-ben jelent meg.

Periodika-állományunk többek között ilyen címekekkel gyarapodott: *Új Március* (Wien, 1925—1933, xerox-másolatban), *Tavaszi* (Nagyvárad, 1919), *Kommunista Ifjúság* (Prága, 1923) stb. Térképtárunk is több értékes régi metsetes hungarika térképpel gyarapodott. Közülük kiemelkedik G. Mercator 1594-ben megjelent *Atlasának* faksimile kiadása.

Gyarapításunk központi kérdéseként e helyen az új épület szabadpolcos kézikönyvtárai anyagának előkészítésével kapcsolatos kérdéseket emeljük ki. Ez a feladat lényegében egy magas mércével válogatott, közepes nagyságrendű általános jellegű könyvtár, valamint két szakkönyvtári állomány (magyar történelem és irodalomtörténet) felállítását jelenti. A művek kijelölésében — személyzeti nehézségeink ellenére is — előrehaladtunk. Befejeződött a magyar történet-tudományi anyag összeállítása. Kijelöltük a mintegy 2500 kötetnyi kísérleti jellegű irodalomtörténeti szakolvasóterem kézikönyvtárát, amelyet még jelenlegi elhelyezésünkben szeretnénk az olvasók rendelkezésére bocsátani. A leendő általános olvasóterem számára is megtörtént a felszabadulás utáni 0/4 és 7/8. szakok irodalmának kiválogatása. A tervezett anyag beszerzése (melyet az antikvár-könyvpiac és az alkalmi vételek lehetőségei szabnak meg elsősorban) és felállítása — önként értetődően — csak lassúbb ütemben követhette annak kijelölését. Ennek során a tudományos értékű, kb. 4000 kötetes *Iványi-könyvgyűjtemény* megvásárlásával a magyar történeti irodalom alapvető anyagát sikerült

biztosítani a felállítandó történettudományi szakolvasóterem számára. A kísérleti irodalomtudományi szakolvasóterem állományának pedig mintegy negyedét sikerült eddig beszerezniünk.

Különös gondot fordítottunk a külföldi hungarika dokumentumok felkutatására és beszerzésére. 1963-ban az amerikai, kárpát-ukrajnai és romániai hungarika-sajtó termékeit vettük számba; és hiányaink kiegészítésére 4772 szórvány-számot és több mikrofilmet szereztünk be. 1964-ben a Szerzői Jogvédő Irodával kötöttünk együttműködési megállapodást a külföldön megjelenő magyar művek megszerzésére. Kiadványcserét építettünk ki az újvidéki *Matica Srpska* könyvtárával, majd helyszíni kutatások alapján összeállítottuk azoknak a magyar nyelvű periodikumoknak a jegyzékét, amelyek Jugoszlávia területén jelentek meg, de állományunkban nem szerepeltek. Hasonlóképpen vettük számba a bécsi gyűjtemények magyar vonatkozású térképállományát is, és szereztük meg a nürnbergi levéltár magyar térképeinek jegyzékét. Ugyancsak e felmérések és kutatások alapján szereztük meg (főleg csere útján) számos értékes dokumentum mikrofilmjét. Kézirattárunk 18, külföldön őrzött XV. századi kódex (főleg korvinák) mikrofilmjét rendelte meg, melyből 10 már be is érkezett. A Román Tudományos Akadémia kolozsvári fiáléjától 4326 erdélyi színlap mikrofilm-felvételét, továbbá folyóiratévfolyamok és számos RMK-mű mikrofilmjét kaptuk meg.

Feldolgozó munka, katalógusok

A kurrens feldolgozó munka általában a terv előírásainak megfelelően folyt és általában az 1962. évi szinten mozgott.

Jelentősebb változást ezen a téren a *Feldolgozó Osztály* munkájának felülvizsgálata és annak alapján való újjászervezése jelentett, melyet 1964 első felében hajtottunk végre. Ezzel lényegében még az 1936-ban szervezett feldolgozási futószalagot korszerűsítettük és tettük alkalmassá a modern követelmények ellátására. Ennek során: *a)* kialakítottuk a kiadványok jellegének megfelelő feldolgozási szinteket (teljes, egyszerűsített és csoportos feldolgozás); *b)* a futószalag egyes állomásait azonos áteresztőképességgel szervezve meg, biztosítottuk az egyenletes termelést és csökkentettük az átfutási időt (indítástól a katalógusokba való beosztásig 16–18 napra); *c)* az 1960-ban ideiglenesen leválasztott kötelespéldány-anyag feldolgozását egyesítettük az egyéb anyag feldolgozásával, és ezzel lehetővé tettük a *Magyar Nemzeti Bibliográfia* szerkesztésének teljes önállósítását, mely a továbbiakban már kész címléírásokat kap a feldolgozástól. Mindez — önként értetődően — átmenetileg csökkentette a feldolgozás mennyiségi teljesítményét azzal a perspektívával azonban, hogy az átszervezésre fordított idő a következő években sokszorosán megtérül.

Előzetes felmérések és kísérletek után indítottuk meg 1963-ban, majd folytattuk 1964-ben katalógusaink rekonstrukciós munkáit. Ezek között első helyen említjük a szolgálati betűrendes katalógus átszerkesztésének munkáját. A mintegy 500 ezer művet tartalmazó katalógus revíziója, a szükséges melléklapokkal való kiegészítése a *Feldolgozó Osztály* keretében külön csoport szervezését tette szükségessé, mely az 1963. évi kezdeti nehézségek után 1964-ben már munkaszervezetében és munkamódszereiben is megszilárdultan végezte munkáját. Részint az előkészítésből, részint a személyi hiányokból adódóan

mérsékeltőbb eredményt mutattunk fel az olvasói betűrendes katalógus és a szakkatalógus átszerkesztési munkálatainál. Az előbbinél ez a célkitűzés mérséklésében (egyelőre csak a reprezentatív szerzők kijelölése), az utóbbinál pedig az átszerkesztés módszertani vizsgálatánál való megállásban mutatkozik. Az egyéb katalógusokat illetően, végrehajtottuk a nyomtatott zeneművek szakkatalógusának revízióját, és elkészült a hírlaptári szakkatalógus korszerűsítésének javaslata.

Könyvtárunk régi hagyományaként kezdtük meg 1963-ban mikrofilmállományunk közzétételét sokszorosított címjegyzékben. 1963-ban a hírlapok és az újkori kötetes magyar kéziratok mikrofilmjeinek címjegyzéke, 1964-ben pedig a *Kézirattár* analektáiról és leveleiről készített mikrofilmeké jelent meg. Hosszabb lélekzetű munkaként indult a *Térképtár* vállalkozása, amely régi kézíratos térképeinkről készít részletes, annotált címléírásokat egy későbbi katalóguskiadvány számára.

Megkülönböztetett figyelmet érdemel a *Zeneműtár* sikerrel alkalmazott, az 1964-es év során már bevezetett új kivitelezésű katalóguscédula sokszorosítása. Hanglemez-címléírásokat, szövegük terjedelméből következően, eddig ugyanis adremán nem lehetett sokszorosítani. Most egy újítás felhasználásával rátértek a xerox-ofszet úton való sokszorosításra, mely egyrészt lehetővé tette a sok hangrika vonatkozással bíró hanglemezállomány több szempontú feltárását, másrészt közvetlen kísérletül szolgált bizonyos vonatkozásaiban ennek az eljárásnak általános alkalmazásához.

Olvasószolgálat, tájékoztatás

Olvasóink száma — kisebb ingadozásoktól eltekintve — az utóbbi években azonos szinten mozgott, minthogy határait lényegében olvasótermeink befogadóképessége szabta meg. Problémaként vetődött fel a ki nem elégíthető igények ügye, hírlaptári anyagunknál pedig az a károsodás, amely a fokozott, társadalmilag nem is mindig indokolt használatból ered. Ez utóbbi perspektívalisan régi hírlap- és folyóiratanyagunk fokozottabb védelmének szükségességét is felvetette.

E két év folyamán újabb előre lépést tehattünk olvasószolgálatunk korszerűsítésében. Olvasói betűrendes katalógusunknak 1963-ban történt áthelyezése 1964-ben lehetővé tette szakkatalógusunknak az olvasótermek mellé való felhozatalát. Így a modern könyvgyűjteményt feltáró legfontosabb katalógusaink az olvasótermek és az olvasószolgálat közelébe kerültek. Megvizsgáltuk egy kísérleti jellegű irodalomtudományi szabadpolcos szakolvasóterem kialakításának lehetőségét is. Bár ez eredménnyel biztatott, megvalósítását még nem tették lehetővé a fennálló, zsúfolt elhelyezésünkéből adódó akadályok.

Központi olvasószolgálatunk 1963-ban 204, 1964-ben 196 írásbeli megkeresésre adott tájékoztatást a folyamatosan végzett szóbeli felvilágosítások mellett. Különgyűjteményeink közül elsősorban a *Kézirattár* és a *Zeneműtár* egyre növekvő számú tudományos tájékoztatásait említjük. Olvasószolgálatunk központi épületünkben a kisebb, ún. emlékeztető kiállítások mellett mindkét évben 7–7 nagyobb kiállítást rendezett. Ezek között *Villon*, *Krúdy*, *Babits* és *Madách* emlékkiállításainkat említjük. 1963-ban *Az ékirástól az új Nemzeti*

Könyvtárig c. kiállításunkat a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár több fiókkönyvtára vette át, majd Győrött és Szombathelyen került bemutatásra. Új kezdeményezésként jelentkezett 1963-ban zeneműtárunk *Muzsikáló Bibliotheca* c. sorozata, melynek keretében állományunk kottaritkaságait terveztük megszólaltatni. Ennek során egy Albrechtsberger- és egy Vavrincez-hangverseny került megrendezésre.

Itt emlékezünk meg műemlékkönyvtáraink tevékenységéről is. A keszthelyi *Helikon Könyvtár*ban évről évre növekszik a látogatók száma. 1963-ban 74 338, 1964-ben 92 524 volt a könyvtárat meglátogatók száma. Az idegenforgalom országos emelkedése itt is visszatükröződött. 1964-ben a látogatók teljes számán belül 30 országból 11 706 volt a külföldiek száma. A zirci *Reguly Antal könyvtár*ban a látogatók száma mindkét esztendőben (1963-ban 16 497, 1964-ben 16 583) azonos szinten mozgott. Továbbra is alacsony maradt a gyöngyösi Bajza József könyvtár forgalma és a látogatók száma (1963-ban 4527, 1964-ben 4876) alulmaradt az 1962. évi átlagon.

Raktározás, állományvédelem

Hosszú évek után ez években számolhatunk be előrelépésről állományunk raktározása és védelme terén. 1963-ban befejeztük a Pollack Mihály téri épület udvarán emelt háromszintes vasraktárunkat, 1964 elején pedig 3200 polcfolyóméternyi betelepítését. Könyv- és hírlapállományunk egy részének ide való áttelepítése tette azután lehetővé annak a rendnek kialakítását, mely egyrészt elősegíthette az olvasótermek jobb és gyorsabb ellátását, másrészt a több évre tervezett állományrevíziót, az új épületbe való átköltözés előfeltételét. További raktárszükséglet (ömlesztett másodpéldányaink rendezése, a várbeli szabadpócos kézikönyvtárak felállítása stb.) alapján fogalmazódott meg egy további raktár megépítésének gondolata is, melynek eredményeként 1964-ben főhatóságunk lehetővé tette Rákospalotán egy raktárra alakítható, használaton kívüli épület megvásárlását, ami újabb 4000 polcfolyóméter bővítést ígér.

Állományvédelmünk kiépítésének első lépéseként 1963-ban kísérleti jelleggel állománymegóvó-csoportot állítottunk be könyvtárunkban, mely 1964-ben már 4016 polcfolyóméteren, 26 571 egység helyszíni javítását (tékázását, jegyzetkötés stb.) végezte el, ezenkívül 2324 polcfolyómétert portalanított. További lépésként könyvkötészetünk és mikrofilmmezésünk teljesítményének emelését igyekeztünk biztosítani.

Könyvkötészetünk munkaszervezetének 1964 folyamán történt átépítésével az új vezetésnek sikerült ugrásszerű mennyiségi növelést biztosítani. Eredményének mutatószámai: 1963-ban 2680, 1964-ben 5096 kötet könyvkötés; 1963-ban 3404, 1964-ben 4800 periodika-kötet kötése.

Mikrofilm-laboratóriumunk termelésének adatai mind a negatív mikrofilmzésnél (1963-ban 403 584, 1964-ben 544 051 felvétel), mind a pozitív filmeknél (1963-ban 287 614, 1964-ben 355 921 felvétel) emelkedést mutatnak. Ennek ellenére a szükségletekhez viszonyítva még mindig elégtelen a kapacitásunk. Az eredményeket egyrészt a gépi felszerelés elégtelensége, másrészt a tervszerű karbantartás hiányából következő gyakori gépállás veszélyezteti.

Bibliográfiai munka

Könyvtárunk alapvető bibliográfiai feladatát a magyar könyvtermés számbavétele képezi. Ennek keretében kéthetenként rendszeresen jelentettük meg a *Magyar Nemzeti Bibliográfia* kurrens füzetait és 1941 óta első ízben, annak éves kumulatív köteteit. Az 1961—1962-es évek anyagát 1963-ban tettük közzé, az 1963. évet pedig 1964-ben jelentettük meg.

Retrospektív bibliográfiánk hiányainak felszámolását kezdtük meg az 1945—1960-as évkör irodalmi termését regisztráló *Magyar Könyvészet* kötetenkénti közreadásával. Az elsőként megjelenő IV. kötet a Művészetek, Irodalom, Földrajz, Történelem fejezeteket tartalmazza, s 1964 végére elkészült, kötési nehézségek miatt azonban csak a következő év első heteiben került forgalomba. A további kötetek szerkesztési munkái olyan stádiumban vannak, hogy anyagi lehetőségeinktől függően folyamatos megjelentetésük biztosítottnak látszik.

A *Régi Magyarországi Könyvek és Nyomtatványok* (Szabó Károly *Régi Magyar Könyvtárának* új kiadása) szerkesztése is jó eredményeket ígérő. 1964-ben az 1600-ig terjedő szakasz anyagának feldolgozása fejeződött be, a mintegy 1040 tétel kiegészítése és egységesítése folyamatosan történik.

Megjelent 1963-ban a magyar másodfokú bibliográfia 1958—1960-as évköre, kéziratban pedig elkészült az országos központi ősnymtatvány-katalógus, valamint az 1961—1962-ben megjelent grafikai plakátok és metszetek bibliográfiája.

Jelentős előrehaladásként értékeljük az időszaki irodalom bibliográfiájának korszerűsítésében elért eredményeinket. 1963-ban csak tartalmilag bővíthettük a *Magyar Folyóiratok Repertóriumát* a fontosabb hírlapcikkek felvételével, de a nyomdai előállításból eredő több hónapos lemaradását felszámolni nem tudtuk. 1964 utolsó negyedében azonban sikerült már megteremtenünk előfeltételeit annak is, hogy 1965. januárjától házi előállításban félhavonként jelentessük meg.

Zeneműtárunk az *Association Internationale des Bibliothèques Musicales* számára félevenként válogatott szemlét készített a magyar zeneművekről és zenei könyvekről, továbbá a *Répertoire Internationale des Sources Musicales* megbízásából irányította és ellenőrizte a magyarországi munkálatokat. *Térkép-tárunk* három külföldi bibliográfiai vállalkozásban működött közre.

II. KÖNYVTÁRKÖZI SZOLGÁLTATÁSOK

Könyvtárközi szolgáltatásainkat, függetlenül könyvtárunk egyes munkaterületein végrehajtott korlátozásoktól, rendszeresen végeztük. Nem egy vonatkozásban pedig, a kínálgató lehetőségeknek megfelelően, bővítettük is.

A *kötelesspéldányok* szolgáltatásában — újabb vállalati, üzemi és hivatali sokszorosítók bekapcsolásával — a szolgáltató nyomdák és sokszorosítók számát az 1959. évi 125-ről 200-ra emeltük. Ezáltal mind könyvtárunk, mind a kötelesspéldányokból részesülő többi könyvtárosok, egyébként alig hozzáférhető kiadványhoz (kutatási jelentések, testületi kiadványok, prospektusok stb.) juthatott hozzá. Jelentős szerepet játszott ebben az a felhívás, mely a tárca-közlönyökben 1963. november 1-én nyert közzétételt.

A beszolgáltató kötelesspéldányokon belül a könyvek, jegyzetek stb.

száma közel 14, a periodikumoké 6 százalékkal növekedett 1962-höz viszonyítva.

Kötelesspéldány-szolgáltatásunk statisztikai adatairól, a hazai könyvkiadókról, nyomdákról és sokszorosítókról — immár hagyományosan — külön kiadványban adtunk számot. 1964-ben az 1963-as füzetten kívül megjelentettük az elmaradt 1962. évit is.

A *Könyvek Központi Katalógusának* rekonstrukcióját az eddigi, használatra alkalmatlannak bizonyult idősorok helyett nyelvi katalógusegységek létrehozásával indítottuk meg. Az 1963-ban végzett elméleti tisztázás és kísérleti próbamunkák után 1964-ben a szláv-katalógus felállítását kezdtük meg. A rekonstrukciós munka mellett tervszerűen folytattuk a katalógus építését, melynek során 1963-ban 211 147, 1964-ben pedig 206 138 cédulát (főlapot és melléklapot) soroltunk be katalógusunkba.

A katalógushoz kapcsolódó *Külföldi Könyvek Országos Gyarapodási Jegyzéke* c. kurrens kiadványunk természettudományi és társadalomtudományi ágazatának 12—12 száma a határidők betartásával jelent meg. A feldolgozott anyag mennyisége mindkét évben közel 100 000 tételt tett ki. A társadalomtudományi ágazatnak 1963-ban 306, 1964-ben 262; a természettudományinak 1963-ban 496, 1964-ben 520 előfizetője volt.

Ismét kiadtuk a *Külföldi folyóiratok a magyar könyvtárakban* c. leőhelyjegyzékünket, melynek mostani kötete az 1964. évben beérkező folyóiratok címeit és leőhelyeit tartalmazza. Tartalmát az előfizetett folyóiratok mellett a budapesti nagykönyvtárakba beérkező csereanyaggal bővítettük, így a kötet 15 ezer cím 65 000 leőhelyét tartalmazza. Kevesebb eredményt regisztrálhattunk a magyar könyvtárak külföldi folyóiratainak visszamenőleges állományjegyzéke szerkesztésében, melynek munkálatai a tervezett feladathoz viszonyított létszámhiány miatt ez években is csak igen lassan haladtak előre.

Könyvtárközi kölcsönzésünk forgalma az előző évekhez viszonyítva jelentős emelkedést mutat. 1964-ben 20 százalékkal érkezett be több kérés, mint az előző évben és 40 százalékkal több, mint 1962-ben. E tekintetben elsősorban a műszaki (azon belül a vegyipar és a híradástechnika), az orvostudományi (egyre emelkedőbb arányban a vidéki orvostudományi egyetemek és kórházak) és a mezőgazdasági igények növekedtek meg.

A beérkezett kérések átlagos 90 százalékat (1963-ban 88,5 — 1964-ben 90,8) teljesítette eredményesen szolgálatunk. Könyvtárközi kölcsönzést 39 ország könyvtáraival folytattunk. A legtöbb könyvet és mikrofilmet 1964-ben a Német Szövetségi Köztársaság (2646), a Szovjetunió (1120) és Svédország (932) küldte. Általában javultak külföldi kapcsolataink, amit nem kis mértékben devizaátutalásaink rendszerességének javításával tudtunk biztosítani.

Nemzetközi cserezolgáltatunk forgalma tovább emelkedett. A beérkezett anyagnak kb. 25 százalékat iktattuk saját állományunkba, a többit a gyűjtőkörileg illetékes más könyvtárak igényelték. A csere-egyensúly megteremtésére eredményesen törekedtünk. Míg 1963-ban 3000 kötetel volt nagyobb a kiküldésünk, 1964-ben alig 1000 kötetet jelentett a kiküldés és beérkezés közötti különbség.

A Könyvelosztó munkájának középpontjában a közművelődési könyvtárak főlépéldányainak átvétele és feldolgozása állott. 1963-ban 643 434, 1964-ben 769 378 darab került átvételre. A két év együttes teljesítménye e központi

feladat határidőre való végrehajtását jelentette. A könyvelosztás egyéb területein — az előkészületi munkákra való átcsoportosítás következtében — csak csökkentett mértékben folyt munka. E munkák során 1963-ban és 1964-ben hazai könyvtárak részére összesen 51 422, külföldi cserére 6257, külföldi értékesítésre pedig (a hazai könyvtárak által nem igényelt anyagból) 42 833 könyvtári egységet adtunk át.

III. IGAZGATÁS

A könyvtár munkaszervezetében történt változásokat időrendben az igazgatási csoportnak osztállyá való átszervezése nyitotta meg, mely az intézetvezetés végrehajtási szerveként lehetővé tette a tervezés, ellenőrzés, irányítás egységében kialakított vezetés végrehajtását. Ennek keretében hajtott végre az intézetvezetés a könyvtár adminisztratív rendjének újjászervezését is.

Perspektivális szempontból — annak kezdeti lépéseként — történt meg a modern könyvek főosztályának kettéválasztása, mely végső formájában a nyilvános szolgálatoknak a belső könyvtári munkától való elkülönítését célozza. A munkamódszerek korszerűsítésére indított osztályfelülvizsgálatok rendjén alakítottuk ki a *Feldolgozó Osztály* és a *Bibliográfiai Osztály* tiszta profilját. Ez utóbbi keretében egyesítettük az addig decentralizáltan folyó bibliográfiai munka alapvető állomásait a (a *Magyar Nemzeti Bibliográfia* és a *Magyar Folyóiratok Repertórium*a szerkesztősegeit), valamint a retrospektív bibliográfiák csoportját, ami lehetővé tette egyrészt a nemzeti bibliográfiák szerkesztésének egységét, másrészt a rendelkezésre álló erők célszerűbb felhasználását. Hasonlóan, racionalizálási megfontolások alapján történt a könyvkötészetnek és a restaurálásnak szervezeti szétválasztása is.

Könyvtárunk életének és munkájának legfontosabb kérdései ez években is a könyvtár kollégiumában kerültek megtárgyalásra. 1963-ban 15, 1964-ben 18 alkalommal tartottunk kollégiumi ülést. Ennek során került megvitatásra többek között (1963) a segédkönyvtárak fejlesztési terve, a mikrofilmzés technikai kérdései, a könyvek központi katalógusának jelenlegi helyzete és rekonstrukciója, (1964) a könyvtár perspektivális feladataival kapcsolatosan készített tervtanulmányok, a könyvtár állományrevíziójának terve, valamint a képzés és továbbképzés egyes kérdéseinek szabályozásáról szóló előterjesztés.

A képzés és továbbképzés kérdéseinek tárgyalásai során nyert megfogalmazást a könyvtárnak az az elhatározása is, hogy a középfokú szakképzettségű munkaerő tervszerű utánpótlását könyvtárosképző szaktanfolyamok útján biztosítja. Ennek megfelelően 1963-ban (első ízben kísérletképpen) 10, 1964-ben további 19 könyvtárostannal indítottunk tanfolyamot.

Várbeli új épületünk tervezési és kivitelezési munkálatai továbbhaladtak. 1963-ban a raktári berendezések tervei, az épületgépészeti tervek; 1964-ben a magasépítési munkák tervdokumentációi (általános építészeti pallértervek a csatlakozó szakipari részlettervekkel) és a berendezések, bútorok méretarányos elhelyezési tervei készültek el. A kivitelezési munkálatok során 1963-ban elkészült az épület északi és déli nagy olvasói tere feletti tetőszerkezet a négy sarokkupolával, befejeződött a középső épületrész V-IX. szintjeinek bontása és megkezdődött az új vasbetonszerkezetek kiépítése, valamint a homlokzatok helyreállítási munkája. Ugyancsak ebben az esztendőben került sor az észak-

nyugati feljáró feltárására és a raktártornyok alapozását előkészítő földmunkák megkezdésére. 1964-ben megtörtént a raktártornyok szintjének lesüllyesztése alapozása és majdnem egészében vasbetonszerkezetük kialakítása. Megépültek több szinten a vasbeton-födémek, kialakult az új IX. épületszint a nyugati középkipolával és a VIII. szint nagy előadótermén is elkészült az új üvegtégla és vasbeton tető. Sajnos, 1964-ben mindez a tervezett munkáknak csak mintegy 70%-a.

Hasonlóképpen könyvtárunk leendő arculatának kialakítását szolgálták azok a tervezetek, tanulmányok és tanulmányutak is, melyek e két év során realizálódtak.

1963-ban készítette el könyvtárunk *Az új nemzeti könyvtár működése* c. tervezetét a Művelődésügyi Minisztérium részére, melyben az új elhelyezésből adódó feladatköröket és az előkészítő munkák kereteit fogalmaztuk meg. Ennek részkérdéseit tisztázták az 1963—1964 folyamán elkészült és a könyvtár kollégiuma által nagyrészt jóváhagyott tervtanulmányok az új nemzeti könyvtár gyűjteményének határkérdéseiről, olvasói és szolgálati katalógusairól, kézikönyvtáiról, olvasószolgálatáról és tájékoztató munkájáról, raktározásáról és állományvédelméről, valamint az új épületben elhelyezendő művészi alkotásokról és állandó kiállításokról.

Ide tartozónak tekintjük azokat a külföldi tanulmányutakat is, amelyeket munkatársaink részint az új épület tervezésével, a könyvtár működésének, szolgáltatásainak kérdéseivel kapcsolatosan végeztek. Ennek során: 1963-ban könyvtárunk helyettes vezetője, dr. Sebestyén Géza Unesco-ösztöndíjjal két és fél hónapot töltött nyugat-európai országokban, ahol a modern könyvtárépítés és üzemeltetés kérdéseit tanulmányozta; 1964-ben dr. Tombor Tibor előbb a szocialista országok könyvtárépítési, berendezési és kisgépesítési kérdéseivel foglalkozó prágai, majd az IFLA könyvtárépítési szakbizottságának a nemzeti könyvtárak építéséről és berendezéséről folytatott varsói tanácskozásán vett részt. A nemzeti könyvtárak működésének egyes kérdéseivel foglalkozott dr. Németh Mária és dr. V. Windisch Éva jugoszláviai, továbbá Óvári Sándor féléves NDK-beli tanulmányútján.

Tudományos kutatói munkaidőkedvezményben részesült könyvtárunk 37 munkatársa. Közülük 9 országos jellegű, 17 helyi jellegű könyvtártudományi, 11 pedig nem könyvtártudományi kutatásokat végzett.

Könyvtárunk dolgozói közül többen részesültek kitüntetésben. 1963 folyamán „Munka érdemérem”-mel tüntették ki Horváth Viktor osztályvezetőt, „Kiváló dolgozó” kitüntető jelvénnel Nagy Károly könyvtári raktárvezetőt, „Miniszteri dicséret oklevél”-lel Berczeli Károlyné tud. munkatársat és Bétsch Elemérné könyvtárost; 1964-ben; „Szocialista kultúráért” kitüntetést kaptak Fügedi Péterné osztályvezető, dr. Keil Lóránt könyvtári csoportvezető, dr. Soltész Zoltánné osztályvezető és Vécsey Jenő osztályvezető; „Kiváló dolgozó” kitüntető jelvényt kapott Barton András könyvtári raktárvezető és Márton Mihály gazdasági előadó, „Miniszteri dicséret oklevél”-ben részesültek Gordon Miklósné könyvtáros, Seligmann Gézáné könyvtáros és dr. Szilágyi György főkönyvtáros.

A könyvtárunk keretében működő Könyvtártudományi és Módszertani Központ terveit az oktatási-népművelési évhez igazodva állítja össze, ennek megfelelően külön jelentésben ad számot munkájáról.

TÁBLÁZATOK

I. táblázat

Az állomány 1964. december 31-én¹

	1963		1964		Állomány 1964. dec. 31-én
	gyarapodás	fogyaték	gyarapodás	fogyaték	
Könyv (kötet)	45 444	2368	47 669	1152	1 647 075
Periodika (évf.)	4 718	—	5 288	—	177 834
Kézirat (db)	19 296	—	14 281	—	376 329
Zenemű (db)	1 739	—	1 834	—	67 964
Térkép (db)	9 630	—	8 542	—	90 820
Kisnyomtatvány (db) ...	76 835	—	77 238	—	2 048 214
Egyéb (db)	8 979	—	5 575	—	209 745
Negatív és pozitív film- dokumentum ²	977	—	6 045	—	26 968
Összesen	167 618	2368	166 472	1152	4 644 949

¹ A Könyvtártudományi Szakkönyvtár gyarapodásával, de a műemlékkönyvtárak gyarapodása nélkül.

² Számlási egységül 1963-tól a művek szolgálnak. Az oktató diafilmek is ebben az adatban szerepelnek.

A gyarapodás megoszlása a beszerzés módja szerint¹

	Vétel		Ajándék		Csere		Kötelesepéldány		Saját előállítás		Összesen	
	1963	1964	1963	1964	1963	1964	1963	1964	1963	1964	1963	1964
Könyv (kötet)	9975	11 053	2920	3 446	3942	3742	27 973	29 109	634	319	45 444	47 669
Periodika (évf.)	1185	1 282	492	413	544	873	2 491	2 703	6	17	4 718 ²	5 288 ³
Kézirat (db)	9479	13 703	9817	564	—	6	—	—	—	8	19 296	14 281
Zenemű (db)	451	405	61	81	22	64	1 205	1 283	—	1	1 739	1 834
Térkép (db)	142	146	7617	6678	33	13	1 838	1 705	—	—	9 630	8 542
Kisnyomtatvány (db) .	2994	7 220	330	1 583	38	8	73 436	68 427	37	—	76 835	77 238
Szabadalom (db)	—	—	—	—	—	—	1 391	267	—	—	1 391	267
Szabvány (db)	—	—	—	—	—	—	1 245	1 269	—	—	1 245	1 269
Hanglemez hangszalag (db)	279	171	9	1	5	13	177	175	—	—	470	360
Kép, metszet stb. (db)	2822	2 319	162	120	—	—	547	760	58	—	3 589	3 199
Egyéb (db)	2034	410	126	65	—	4	—	—	124	1	2 284	480
Negatív és pozitív film-dokumentum ⁴	37	51	32	43	58	3307	1	1	735	2463	863	5 865
Oktató diafilm ⁴	—	—	—	—	—	—	114	174	—	—	114	180
Összesen	29398	36 760	21566	13 000	4642	8030	110 418	105 873	1 594	2809	167 618	166472

¹ A táblázat adataiban szerepel a Könyvtártudományi Szakkönyvtár gyarapodása is. A műemlékkönyvtárak gyarapodását nem tartalmazza.² Ezen kívül 4472 szórványszám.³ Ezen kívül 4539 szórványszám.⁴ Címleirási egységekben.

Fogyaték: 1152 kötet könyv.

A modern könyvgyűjtemény gyarapodásának megoszlása
ETO-szakok szerint¹

ETO-szak	A beszerzés módja				Összesen	
	köteles példány		egyéb		1963	1964
	1963	1964	1963	1964		
01/02	839	748	993	663	1 832	1 411
0	362	158	1 958	1 742	2 320	1 900
1	161	296	206	234	367	430
2	117	143	335	500	452	643
3K	146	124	416	233	562	357
39	197	108	444	242	641	350
3	4 911	5 212	1 432	3 356	6 343	8 568
4	916	836	2 336	648	3 252	1 584
5	2 607	2 715	370	345	2 977	3 060
61	3 339	3 735	77	61	3 416	3 796
63	1 155	1 243	81	69	1 236	1 312
6	6 780	6 580	182	143	6 962	6 723
7	1 549	1 649	926	1 250	2 475	2 899
8.0	545	564	700	891	1 245	1 455
8	3 146	3 481	2 933	2 835	6 079	6 316
91	338	488	324	438	662	926
93/97	690	794	2 244	2 865	2 934	3 659
1850 előtt meg- jelent könyvek	—	—	570	376	570	376
Összesen	27 798	28 874	16 527	16 891	44 325	45 765

¹ A táblázat adataiban nem szerepel a Régi és Ritka Nyomtatványok Tára, a műemlékkönyvtárak és a Könyvtártudományi Szakkönyvtár gyarapodása.

4. táblázat

A modern könyvgyűjtemény gyarapodásának megoszlása megjelenési hely szerint¹

Megjelenési hely	Kötet			
	összesen		ebből magyar nyelvű	
	1963	1964	1963	1964
Magyarország	35 471 ²	39 820 ³	30 800 ⁴	35 055 ⁵
Szovjetunió	1 114	948	98	19
Csehszlovákia	536	627	86	115
Románia	548	347	405	213
Jugoszlávia	842	258	93	93
Lengyelország	250	118	4	8
Bulgária	105	120	—	1
NDK	460	303	3	6
Németország 1945-ig	587	506	—	19
NSZK	703	502	29	33
Ausztria	277	340	23	31
Svájc	122	65	—	1
Olaszország	246	212	5	5
Franciaország	721	324	26	1
Benelux	148	159	7	9
Anglia	559	354	6	10
Skandináv államok	937	192	2	1
Pireneusi félsziget	102	55	—	2
Egyéb Európa	40	20	—	1
Kína	9	2	1	—
Izrael	19	9	3	1
Egyéb Ázsia	39	22	—	—
Afrika	2	3	—	—
USA	379	406	24	44
Kanada	28	14	4	5
Egyéb Amerika	71	33	6	10
Ausztrália	10	6	1	—
Összesen	44 325	45 765	31 626	35 683

¹ A táblázat adataiban nem szerepel a Régi és Ritka Nyomtatványok Tára, a műemlékkönyvtárak és a Könyvtártudományi Szakkönyvtár gyarapodása.

² Ebből köteleespéldány 27 798.

³ Ebből köteleespéldány 28 874.

⁴ Ebből köteleespéldány 23 957.

⁵ Ebből köteleespéldány 25 197.

5. táblázat

A periodika-állomány gyarapodása¹

	Kurrens		Inkurrens		Összesen	
	évfolyam				1963	1964
	1963	1964	1963	1964		
Vétel	532	677	524	512	1056	1189
Ajándék	9	7	476	295	485	302
Csere	309	299	78	248	387	547
Saját előállítás	—	2651	—	—	—	—
Köteleespéldány	2475	—	—	—	2475	2651
Összesen	3325	3634	1078	1055 ²	4403	4682

¹ A műemlékkönyvtárak és a Könyvtártudományi Szakkönyvtár gyarapodása nélkül,

² Ezen kívül 4539 szórványszám.

A filmdokumentum-gyarápodás megoszlása¹

	1963. évi gyarápodás		1964. évi gyarápodás		1964. dec. 31. állomány	
	mű	felvétel	mű	felvétel	mű	felvétel
<i>Negatív mikrofilm:</i>						
kézirat	156	29 864	169	25 129	2 016	432 899
RRT	167	19 130	300	36 773	2 327	264 135
hírlap	8	253 866	69	408 165	292	1 683 203
zenemű	196	25 130	25	8 539	1 683	216 945
kisnyomt.	—	—	1114	1 117	1 161	4 959
színháztört.	1	15 734	3278	4 696	3 374	90 760
modern nyomt.	16	2 576	35	4 524	465	85 648
Összesen	544	346 300	4990	488 943	11 318	2 778 549
<i>Pozitív mikrofilm:</i>						
kézirat	308	106 704	140	32 203	1 795	393 407
RRT	7	1 221	715	54 138	1 871	220 859
hírlap	1	32 060	7	7 999	119	718 659
zenemű	—	—	3	716	1 208	99 116
kisnyomt.	—	—	—	—	—	—
színháztört.	—	—	—	—	629	45 200
modern nyomt.	—	—	—	—	21	3 200
Összesen	316	139 985	865	95 056	5 643	1 480 441
<i>Egyéb</i>						
Filmcsík	—	—	—	—	574	3 444
Kisfilm tekercs	—	—	—	—	4 200	28 730
Fényképlemez	1	219	—	—	4 146	5 704
Összesen	1	219	—	—	8 920	37 878
Oktató diafilm (köt. példány)	114	5 700	174	8 700	1 065	53 250
Mindössze:	975	492 204	6029	592 699	26 946	4 350 118

¹ A Könyvtártudományi Szakkönyvtár állománya nélkül.

Feldolgozó munka

	Címleírás				Szakozás			
	teljes		egyszerűsített		teljes		egyszerűsített	
	1963	1964	1963	1964	1963	1964	1963	1964
Feldolgozó Osztály ..	12 020	5 803	5 499	6 314	10 009	6 626	995	—
Bibliográfiai Osztály ..	9 764	10 428	6 767	10 172	6 040	6 265	—	—
Hírlaptár:								
kötet	5 045	7 387	198	—	—	—	1 435	2 225
kurrens évf.	7 733	9 615	—	—	—	—	—	—
cikk	17 936	17 745	—	—	15 834	15 856	—	—
Zeneműtár	3 200	2 100	2 400	1 650	3 200	2 100	2 400	560
Térképtár	1 180	1 200	—	—	1 180	1 200	—	—
Kisnyomtatványtár ..	2 552	2 620	—	—	—	—	38 870	45 130
Mikrofilmtár	1 061	596	—	—	—	—	—	—
Kézirattár	3 602	2 905	1 150	900	—	—	—	—
Régi és Ritka Nyomt. Tára	3 005	2 521	—	—	—	—	—	—
Színháztörténeti Tár	2 012	1 992	800	816	—	—	—	1 787
Könyvtartudományi Szakkönyvtár:								
könyv	2 419	1 954	—	—	2 419	1 954	—	—
periodika	513	616	—	—	513	616	—	—

Helybenolvasás

	Olvasók száma		Használt egységek száma	
	1963	1964	1963	1964
Központi olvasóterem	45 656	51 052	134 958	137 941
Hírlaptár	26 540	27 206	91 268	88 819
Zeneműtár	2 830	2 598	17 811	18 804
Térképtár	573	671	12 733	17 219
Kisnyomtatványtár	336	348	135 450	135 748
Mikrofilmtár	1 022	1 210	6 771	4 670
Kézirattár	1 535	1 518	22 450	24 331
Régi és Ritka Nyomtatv. Tára	859	999	3 347	3 697
Színháztörténeti Tár	438	712	135 260	124 042
Zártolt Kiadványok Tára	1 063	1 256	7 349	8 202
Könyvtartud. Szakkönyvtár ..	1 221	2 731	4 612	7 065
Összesen	82 073	90 301	572 009	570 538

A helybenolvasók megoszlása

	Központi olvasótermek		Hírlaptár		Összesen	
	1963	1964	1963	1964	1963	1964
Kutató	8 639	10 055	10 805	13 101	19 444	23 156
Egyetemi hallg.	26 197	30 854	7 898	7 278	34 095	38 132
Egyéb	10 820	10 143	7 837	6 827	18 657	16 970
Összesen	45 656	51 052	26 540	27 206	72 196	78 258

A helyben olvasott művek tartalom szerinti megoszlása¹

	Központi olvasótermekben használt könyvek		Hírlapolvasóban használt periodikumok		Összesen	
	1963	1964	1963	1964	1963	1964
O	7 841	8 390	7 839	5 510	45 467	43 336
O7			28 389	28 028		
O7 KP			1 398	1 408	5 924	7 086
1	5 304	5 614	620	1 472		
2	2 304	2 704	1 536	1 625	3 840	4 329
3	8 818	8 695	18 818	8 371		
3K	4 977	3 988	815	1 148	36 016	24 963
37			2 588	2 761		
4	6 476	6 272	2 744	999	9 220	7 271
5	5 854	5 523	1 539	2 009		
6	1 020	1 020	4 093	2 586	7 393	7 532
61	5 389	5 453	957	1 649		
62	1 469	1 355			14 473	13 580
63	1 545	1 517				
7	6 641	6 500	5 109	11 313	11 750	17 813
8	16 285	16 593				
Magyar irodalom	16 662	17 443	12 113	17 443	62 132	70 929
Világirodalom	17 072	19 450				
9	27 301	27 424	2 710	2 497	30 011	29 921
Összesen	134 958	137 941	91 268	88 819		

¹ A központi olvasótermek és a Hírlaptár olvasóterme adatai alapján.

Kötelepéldányok

	1963	1964
Könyv, jegyzet, füzet, különlenyomat	204 080	213 300
Zenemű	7 176	7 628
Térkép	4 256	4 213
Szabvány, szabadalom	24 216	13 977
Aprónyomatvány	244 393	225 055
Periodikaszám	418 456	433 034
Hanglezet	177	175
Diafilm	114	174
	902 868	897 556

A könyvtárközi kölcsönzés adatai

a) Beérkezett és kiküldött kérések

	Beérkezett		Kiküldött	
	kéresek			
	1963	1964	1963	1964
Budapestről, -re	7 453	8 727	12 637	17 354
Vidékről, -re	8 203	10 545		
Külföldről, -re	2 014	2 079	13 033	15 849
Összesen	17 670	21 351	25 670	33 203

b) Megszerzések

	Kölcsön		Mikrofilmen, fény- másolatban		Összesen	
	1963	1964	1963	1964	1963	1964
Külföldről	5304	5 888	3 372	3 877	8 676	9 765
ebből Bpestnek	3075 ¹	3 221 ³	1 903	2 074	4 978	5 295
vidéknek	2229 ²	2 667 ⁴	1 469	1 803	3 698	4 470
Külföldre	907	1 181	877	892	1 784	2 073
Belföldi kölcsönzés köz- vetítése	3198	6 106	2 011	1 446	5 209	7 552
Összesen	9 409	13 175	6 260	6 215	15 669	19 390

¹ Ebből 47 mikrofilm,² Ebből 36 mikrofilm.³ Ebből 51 mikrofilm.⁴ Ebből 62 mikrofilm.

Nemzetközi csereforgalom

	Szovjetunió		Népi demokráciák		Más országok	
	kiküldés	átvétel	kiküldés	átvétel	kiküldés	átvétel
Könyv:						
1963	5 880	6 543	9 514	6 759	3 696	3 086
1964	4 446	6 281	8 746	5 982	5 069	4 948
Brosúra:						
1963	424	189	748	685	40	188
1964	210	212	359	338	176	241
Periodika évfolyam :						
1963	582	566	1 678	1 153	566	965
1964	586	584	1 668	1 192	420	795
Periodika szám:						
1963	10 848	10 321	29 724	34 504	7 796	57 954
1964	12 301	10 881	33 968	33 342	8 313	57 271

Деятельность Государственной библиотеки им. Сечени в 1963—1964 годах

В 1963—1964 гг. кончились работы планировки, связанные с оформлением новой государственной библиотеки, собирающейся переселиться в новое здание и приступили к исполнению предстоящих задач. Наши усилия сосредоточились на выполнении подготовительных работ (составление списка будущих подсобных библиотек с свободным доступом, приобретение, устройство и расстановка книг, реконструкция и ревизия читательских и служебных каталогов и т. д.), но в то же время сделали все, чтобы по-прежнему выполняли наши основные, текущие задачи. Следовательно, вынуждены были пропускать работы, выходящие за рамки повседневных дел. Текущие задачи осуществлялись планомерно, более того, в отношении посредственных (библиотечных) услуг могли отвечать и растущим требованиям. Хотя немного отставали в выполнении плана подготовительных работ, на основе опыта первых годов и с обеспечением необходимой увеличении материальных средств и персонала имеем всю надежду закончить наши задания до занятия нового здания.

I. Задачи, связанные с специальными коллекциями

Комплектование фондов

В нашем комплектовании старались постоянно иметь в виду точку зрения качества, т. е. как можно целесообразнее пользоваться доставленным ассигнованием. Среди наших новых поступлений первое место занимает всемирно известная Корвина, т. н. "Кодекс-Циприанус", который венгерское правительство купило для нашей библиотеки за около полмиллиона форинтов на лондонском аукционе. Надо ещё отметить и в количественном и в качественном отношении успешное комплектование фондов подсобных библиотек, Отдела музыки, Отдела карт и особенно Отдела рукописей. В целях планомерного комплектования приступили к библиографическому учету иностранных, касающихся Венгрии периодических изданий.

В количественном отношении полное комплектование в 8% превысил результаты 1962 года; учитывая потребности будущих подсобных библиотек с свободным доступом, нас всё таки не может удовлетворить настоящий степень приращения. Хотя приступили к приобретению основных и ходких справочников для будущих подсобных библиотек, результаты достигнуты лучше в составлении списка требуемых названий.

Обработка, каталоги

Текущая обработка совершалась вообще в соответствии с предписаниями плана, на уровне 1962 года.

После предварительных исследований и попыток приступили к исполнению задачи, являющейся неотложной, но одновременно и одной из самых трудоемких задач: к реконструкции алфавитного служебного и систематического каталога. В связи с последним встретили в ходе исполнения много непредвиденных затруднений, что значительно замедляло темпы совершения работы.

Обслуживание читателей, справочно-библиографическая работа

Численность читателей на месте (учитывая совместный оборот всех читальных залов) соответствует обороту 1962 года. Все таки в 1963 году больше было посетителей Отдела музыки (во время Будапештских музыкальных недель и много иностранцев) и Отдела микрофильм.

Продолжали модернизацию устройства центрального обслуживания читателей. При помощи перестройки успели разместить систематический каталог близ читальных залов.

Центральное обслуживание читателей и сотрудники специальных коллекций часто дали справку и устно и письменно на отечественные и заграничные запросы.

Проводилась оживленная деятельность в области устройства выставок. Организовалась подвижная выставка. Были устроены 2 концерты для показа наших редкостей нот. Дальше увеличилась посещаемость библиотеки-исторического памятника в г. Кестхей (в 1963 году она насчитывала 74.338, в 1964 году 92.524 посетителя).

Хранение, охрана фондов

При настоящих условиях хранения все растущих фондов постоянно встретит затруднения и проблемы. Только что закончилась постройка крайне необходимого уже хранилища, когда в то же время уже говорим по делу покупки неупотребительного здания.

Усиленное внимание уделяли охране фондов. Сделали подготовки к генеральной ревизии фондов. Помимо полного переплетения книг значительные результаты обнаруживаются в области ремонта поврежденных книг на месте. Задачи Отдела микрофильмов, связанные с хранением фондов также увеличились в сравнении с предыдущим годом.

Библиографическая работа

Нашей основной библиографической задачей является учет венгерской печатной продукции. В соответствии с этим выпускали Венгерскую национальную библиографию (каждые два недели) и Реперторию венгерских периодических изданий (ежемесячно), опубликовали сводную библиографию печатной продукции 1961—1962 гг. и Венгерскую библиографию библиографий, охватывающая период 1958—1960. Появился вышедший первый том IV. ретроспективной библиографии „Magyar Könyvészet 1945—1960”.

Кроме этого государственная библиотека вела библиографическую деятельность и в других областях, например принял участие в начинании *Répertoire Internationale des Sources Musicales* и сотрудничал с *Association Internationale des Bibliothèques Musicales* .

II. *Междубиблотечные задачи*

Государственная библиотека им. Сечени способствует своими разными обслуживающими и работе отечественных и зарубежных библиотек.

Путем вовлечения репродукционных аппаратов предприятий, заводов и бюро успели дальше расширять круг сдающих обязательный экземпляр и таким образом, благодаря государственной библиотеке, другим библиотекам, пользующимся обязательным экземпляром достаются другим путем малодоступные издания.

Центральный каталог книг ликвидировал отставание 1962 года в расстановке карточек и время обработки поступившего материала сократил на 2—3 месяца, по сравнению с нужным до сих пор 3—7 месяцами. После тщательного анализа и попыток приступили к реконструкции центрального каталога. В центральный каталог иностранных периодических изданий включили материал 1962 года (50.000 данных).

В отношении книг увеличились, в отношении периодических изданий уменьшились справки, данные на основе Центрального каталога.

Регулярно, ежемесячно выпускали в двух отраслях (естествознание, обществоведение) сводный бюллетень иностранных книг, поступивших в библиотеки Венгрии. В 1963—1964 гг. приведено почти 100—100 тысяч названий. Значительно возрос число абонентов. Опубликовали список текущих иностранных периодических изданий, поступивших в библиотеки Венгрии в 1964 году. Медленно продвинулись работы составления ретроспективного инвентаря иностранных периодических изданий, находящихся в библиотеках Венгрии.

Дальше прирос оборот в Отделе международного книгообмена. Создалось равновесие обменных связей. Возрос интерес к услугам междубиблотечного абонемента. В среднем удовлетворилось 90% поступивших запросов.

В центре деятельности Отдела распределения книг стояло принятие и обработка излишнего материала публичных библиотек. Кроме этого в 1963—1964. гг. всего распределили 51.422 библиотечных единиц между отечественными библиотеками, 6257 единиц передали на обмен и 42.823 единиц на заграничную продажу.

III. Управление

Важнейшие проблемы, возникающие в жизни библиотеки обсуждены коллегией. Основными задачами намечены максимальная активизация сил, сплочение деятельности организационных единиц и поставление в центр подготовительных работ. В целях усовершенствования организации нашей библиотеки были проведены разные перестройки работы. Так, например в Главном Отделе Новых Книг в результате реорганизации деятельность внутренней обработки и публичного обслуживания была разделена на две самостоятельные отделы. В Библиографическом отделе была сосредоточена деятельность в области национальных библиографий, проводимая до сих пор децентрализованно.

Параллельно с продвижением работ по планированию и построению нашего нового здания возникла необходимость снова уточнить задачи библиотеки и подготовиться к этим задачам. Стремилась выяснить принципиальные вопросы, касающиеся функций современной национальной библиотеки и ряд очерков по подробностям данной проблемы составлены сотрудниками библиотеки.

Потребный к подготовительным работам персонал обеспечивали перегруппировкой, а в дальнейшем требуется еще значительное увеличение состава. Обращали внимание на подготовку наших будущих сотрудников. В 1963 году 10 в 1964 году 19 молодых людей, сдавших экзамен на аттестат были приняты на курсы, дающие среднюю квалификацию.

Report on the activity of the National Széchényi Library in 1963 and 1964

In 1963 and 1964 the works of planning of the national library which will have its home in the new building under construction were finished and the phase of execution began. Our working capacity was concentrated on fulfilling our preparatory tasks, such as compiling the catalogue of the reference library to be set up on open shelves, rearranging and revision of the catalogue of the readers' service and of the reference library and carrying out technical experiments in the readers' service. However, at the same time we endeavoured to perform our basic and current duties with the same efficiency as in the previous years. Consequently we had to suspend works which were beyond discharging the daily duties. As regards the current tasks we succeeded in fulfilling them, moreover by indirect services we could comply with the increasing demands as well. Unfortunately our preparatory works did not proceed according to plan, nevertheless, on basis of the first year's experiences and by assuring the necessary funds and staff increase we have good hopes of carrying them out till moving into our new home.

Acquisition

In our acquisitions we consistently observed the quality so that the amount of credit granted to this purpose should be invested as expedient as possible. The most remarkable of our acquisitions is the "Codex Cyprianus" world famous Corvina, bought by the Hungarian State on an auction in London at a price of nearly half a million forints. Further the successful acquisition work both from quality's and from quantity's point of view in the Music Collection, in the Map Collection and especially in the Manuscript Department is remarkable. In order to make our work of acquisition more efficient we started compiling the bibliography of the foreign periodicals concerning Hungary.

In 1963 and 1964 the quantity of our acquisitions exceeded nearly by 8 per cent that of the year 1962; considering, however, the needs of the open-shelf reference library in the new building we cannot be satisfied with this pace of growth. Although the acquisition of the basic and mostly needed reference books for the future reference libraries has been begun, results worth mentioning have been attained mainly in setting up the catalogue of the works needed.

Processing, catalogues

The processing of the current material proceeded according to plan and corresponded with the work in 1962.

After previous experiments and investigations we began fulfilling one of our most labour-absorbing and urgent tasks, i. e. we began reconstructing the alphabetical official catalogue and the subject catalogue. In the course of proceeding with our work with the latter we encountered more difficulties than expected, consequently the pace of work has been slower than it was planned to be.

Readers's Service, Reference Service

The number of the readers using the reading rooms corresponds with the number of 1962. There is an increase in the number of visitors to the Music Division (during the Budapest Musical Weeks several foreign visitors were received) and to the Microfilm Collection.

We continued modernizing the central readers' service. By rearrangement we succeeded in placing the subject catalogue near to the reading rooms.

Both our central reference service and the collaborators of the special collections helped readers abroad and in Hungary to obtain information to their various questions orally and in writing.

The library organized several exhibitions. (As a part of this activity we started a travelling exhibition.) To represent the musical compositions preserved in our collection of rare notes we organized two concerts. The number of visitors to our historic libraries, especially to Keszthely shows a further increase. (In 1963 and in 1964 92 524 visitors.)

Storage and preservation of the holdings

Under the present conditions the storage of the evergrowing holdings means a constant problem. The construction of a new storage-room has been completed in the eleventh hour and we bought a new building now out of use.

The preservation of our holdings became more efficient. Preparations have been made to carry out a general revision of stock, besides whole bindings reparations with good results have been going on in the storage rooms. The production of microfilms for the preservation of the holdings increased as compared to that of 1962.

Bibliographical work

Our basic bibliographical task is to register the Hungarian book production. The "Hungarian National Bibliography" is published fortnightly and the "Repertory of Hungarian Periodicals" monthly. A cumulation of the books published in 1961—62 was issued, and the "Hungarian Bibliography of Bibliographies" contains the 1958—60 years' publications. Volume 4. of "Magyar Könyvészet" (which is the first to be published of the volumes of the retrospective bibliography) registering the publications issued in the period between 1945 and 1960 was published.

The bibliographical activity of our national library included other fields too. It took an active part in the work of Répertoire Internationale des Sources Musicales and of the Association Internationale des Bibliothèques Musicales.

II. Interlibrary Services

By its various services the National Széchényi Library contributes to the work of the home and foreign libraries.

By contacting enterprises, offices and factories, the circle of those delivering depository copies has further widened. Thus other libraries enjoying the delivery of depository copies through the national library will receive publications which are difficult to acquire.

The backlog from 1962 in arranging the cards was cleared away in the Division of the National Union Catalogue and the time needed for processing the arriving material was reduced from 3—7 to 2—3 months.

After thorough and far-reaching analysis and experiments we began the reconstruction of the Union Catalogue. The periodicals of the year 1962 had been included in the Union Catalogue of Foreign Periodicals preserved in Hungarian libraries. (50.000 data.)

As regards books the information given on basis of the Union Catalogue increased but it decreased concerning periodicals.

The monthly „Central List of Foreign Books Acquired by Hungarian Libraries” has been continuously published in two fields of learning. (Social and natural science.) In 1963 and 1964 nearly 100.000 units each were listed in these series. The number of the subscribers to this periodical increased considerably. The 1964 List of the current foreign periodicals to which Hungarian libraries subscribe was edited. The compilation of the retrospective bibliography of the foreign periodicals in Hungarian libraries has been going on at a comparatively slow pace.

The number of publications exchanged with foreign libraries by the International Exchange Service kept on increasing. The balance of exchange with the partners was stabilized.

The further increment of interest for the loan of publications with other libraries is noteworthy. From Hungary 15 656 and from abroad 2 014 requests arrived and 90 per cent of them were fulfilled.

The activity of our Book Distributing Division was focussed on taking over and processing the surplus material of the public libraries. 51422 units were distributed among home libraries, 6257 volumes were used for the purpose of international exchanges and 42833 were sold abroad in 1963 and 1964.

III. Administration

The most important problems to be solved in the library, including the tasks concerning the new home of the library, were discussed in the sessions of the management. Spotlight should be thrown on the most possible mobilization of the library's forces, on the centralization of the work of each organizational unit and on the carrying out of the preparatory tasks with the utmost care and attention. Several steps have been taken to modernize the organization of our library. Among others two separate departments have been formed to carry out the processing work and to perform public services. The works of the national bibliographies so far decentralized were united in the Bibliographical Division. Observing this point the administration group was strengthened and changed to administration division.

As the works of planning and execution of our new building have been going on, the tasks of the library had to be laid down in a new form and their performance became urgent. We strove to make clear the questions of basic importance concerning the activity of a modern national library and our leading collaborators dealt with the details in a series of studies.

Naturally, the preparatory works required a rise in the number of the staff. This problem was solved by regrouping the staff as far as it was possible but a considerable staff increase is necessary in the future. One of our most important tasks is the schooling of our future collaborators: in 1963 10 and in 1964 19 young people who left secondary school were admitted to our course providing qualification of medium level.